

European Charter for Regional or Minority Languages

Charte européenne des langues régionales ou minoritaires

Еўрапейская Хартыя рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў

BELARUSIAN VERSION

Unofficial translation

VERSION BIELORUSSE

Traduction non officielle

Страсбург, 5.XI.1992 г.

Прэамбула

Дзяржавы-члены Савета Еўропы, якія падпісалі дадзеную Канвенцыю,

Улічваючы, што мэтай Савета Еўропы з'яўляецца дасягненне большага адзінства паміж яго членамі, у прыватнасці, для абароны і ажыццяўлення ідэалаў і прынцыпаў, якія з'яўляюцца іх агульнай спадчынай;

Улічваючы, што абарона гістарычных рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў Еўропы, некаторыя з якіх знаходзяцца пад пагрозай магчымага знікнення, садзейнічае падтрыманню і развіццю культурнага багацця і традыцый Еўропы;

Улічваючы, што права на выкарыстанне рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці ў прыватным і грамадскім жыцці з'яўляецца неад'емным правам у адпаведнасці з прынцыпамі, замацаванымі ў Міжнародным пакце ААН аб грамадзянскіх і палітычных правах, і ў адпаведнасці з духам Канвенцыі Савета Еўропы па абароне правоў чалавека і асноўных свабод;

Прымаючы да ўвагі работу, праведзеную ў рамках НБСЕ і, у прыватнасці, Хельсінкскі заключны акт 1975 года і дакумент Капенгагенскага нарады 1990 года;

Падкрэсліваючы значэнне ўзаемнага ўзбагачэння культур і моўнай разнастайнасці і ўлічваючы, што абарона і развіццё рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў не павінны ажыццяўляцца на шкоду афіцыйным мовам і неабходнасці іх вывучэння;

Разумеючы, што абарона і падтрымка рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у розных краінах і рэгіёнах Еўропы ўяўляюць сабой важны ўклад у пабудову Еўропы, заснаванай на прынцыпах дэмакратыі і культурнай разнастайнасці ў рамках нацыянальнага суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці;

Прымаючы да ўвагі асаблівыя ўмовы і гістарычныя традыцыі ў розных рэгіёнах еўрапейскіх дзяржаў,

Пагадзіліся аб наступным:

Частка I – Агульныя палажэнні

Артыкул 1 – Вызначэнні

Для мэтай дадзенай Харты:

а) «Рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў» азначаюць мовы, якія:

- i) традыцыйна ўжываюцца на дадзенай тэрыторыі дзяржавы грамадзянамі гэтай дзяржавы, якія прадстаўляюць сабой групу, лікава меншую, чым астатняе насельніцтва дзяржавы; і
- ii) адрозніваюцца ад афіцыйнай мовы (моваў) гэтай дзяржавы;

яны не ўключаюць у сябе ні дыялекты афіцыйнай мовы (моваў) дзяржавы або моваў мігрантаў;

б) «Тэрыторыя, на якой ўжываюцца рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў» азначае геаграфічны раён, у якім згаданая мова з'яўляецца спосабам выражэння такога шэрагу людзей, што з'яўляецца падставай для прыняцця розных ахоўных і стымулюючых мер, прадугледжаных у гэтай Хартыі;

в) «Не-тэрытарыяльных мовы» азначаюць мовы, якія ўжываюцца грамадзянамі дзяржавы і якія адрозніваюцца ад мовы або моваў, якія ўжываюцца астатнім насельніцтвам дзяржавы, але якія, хоць традыцыйна ўжываюцца на тэрыторыі дзяржавы, не могуць быць ідэнтыфікаваныя з канкрэтным яе рэгіёнам.

Артыкул 2 – Абавязацельствы

1. Кожны Бок абавязуецца прымяняць палажэнні Часткі II да ўсіх рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, якія ўжываюцца на яго тэрыторыі і якія адпавядаюць вызначэнню, змешчанаму ў артыкуле 1.

2. У адносінах да кожнай мовы, указанай пры ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні, у адпаведнасці з артыкулам 3, кожны Бок абавязуецца прымяняць мінімум трыццаць пяць пунктаў або падпунктаў, адабраных з палажэнняў Часткі III Хартыі, у тым ліку па меншай меры тры, адабраныя з артыкулаў 8 і 12, і па адным з кожнага з артыкулаў 9, 10, 11 і 13.

Артыкул 3 – Практычныя меры

1. Кожная Дагаворная дзяржава вызначае ў сваім дакуменце аб ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні кожную рэгіянальную мову ці мову меншасці альбо афіцыйную мову, якая менш шырока ўжываецца на ўсёй або частцы яе тэрыторыі, да якіх прымяняюцца пункты, адабраныя ў адпаведнасці з артыкулам 2, пункт 2.

2. Любы Бок можа ў любы наступны момант паведаміць Генеральнаму сакратару, што ён прымае на сябе абавязацельствы, якія вынікаюць з палажэнняў любога іншага пункта Хартыі, які не быў уключаны ў дакумент аб ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні, ці што ён будзе прымяняць пункт 1 гэтага артыкула да іншых рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, ці да іншых афіцыйных моваў, якія менш шырока ўжываецца на ўсёй або частцы яго тэрыторыі.

3. Абавязацельствы, згаданыя ў папярэднім пункце, лічацца неад'емнай часткай ратыфікацыі, прыняцця або зацвярджэння і маюць тую ж сілу з дня паведамлення аб іх.

Артыкул 4 – Існуючыя рэжымы аховы

1. Нішто ў дадзенай Хартыі не павінна тлумачыцца як абмежаванне або адыход ад любога з правоў, гарантаваных Еўрапейскай канвенцыяй па правах чалавека.

2. Палажэнні дадзенай Хартыі не ўшчамляюць ніякія больш спрыяльныя палажэнні, якія тычацца статусу рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў альбо прававога рэжыму асобаў, якія належаць да меншасцяў, якія могуць існаваць у Баку ці прадугледжваюцца адпаведнымі двухбаковымі або шматбаковымі міжнароднымі пагадненнямі.

Артыкул 5 – Існуючыя абавязацельствы

Нішто ў дадзенай Хартыі не можа тлумачыцца як забеспячэнне любога права займацца любой дзейнасцю або ўчыняць любыя дзеянні ў парушэнне мэтай Хартыі Арганізацыі

Аб'яднаных Нацый або іншым абавязальніцтвам па міжнароднаму праву, уключаючы прынцып суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці дзяржаў.

Артыкул 6 – Інфармацыя

Бакі абавязваюцца сачыць за тым, каб органы ўлады, арганізацыі і асобы былі інфармаваныя аб правах і абавязках, устаноўленых дадзенай Хартыяй.

Частка II – Мэты і прынцыпы ў адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 2

Артыкул 7 – Мэты і прынцыпы

1. У дачыненні рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, на тэрыторыях, у якіх ўжываюцца такія мовы, і ў адпаведнасці з становішчам кожнай мовы, Бакі ажыццяўляюць сваю палітыку, заканадаўства і практыку на выснове наступных мэтаў і прынцыпаў:

а) прызнанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у якасці выразнікаў культурнага багацця;

б) у дачыненні да геаграфічнага раёна кожнай рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці неабходнасць забеспячэння таго, каб існуючае ці новае адміністрацыйнае дзяленне не стварала перашкодаў развіццю згаданых рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў;

в) неабходнасць рашучых дзеянняў па падтрымцы рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у мэтах іх захавання і аховы;

г) садзейнічанне і/ці заахвочванне выкарыстання рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у вуснай і пісьмовай формах, у грамадскім і прыватным жыцці;

д) падтрымка і развіццё сувязяў у абласцях, ахопліваемых дадзенай Хартыяй, паміж групамі, якія карыстаюцца рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці, і іншымі групамі ў дзяржаве, якімі мова ўжываецца ў ідэнтычнай або падобнай форме, а таксама ўстанаўленне культурных адносінаў з іншымі групамі ў дзяржаве, якія выкарыстоўваюць іншыя мовы;

е) забеспячэнне належных формаў і сродкаў для выкладання і вывучэння рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў на ўсіх адпаведных стадыях;

ё) забеспячэнне належных умоў, якія дазваляюць асобам, якія не размаўляюць на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў, якія пражываюць у раёне, дзе яны ўжываецца, вывучаць іх, калі яны таго пажадаюць;

ж) садзейнічання вывучэнню і даследаванню рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у універсітэтах або раўнацэнных навучальных установах;

з) садзейнічання адпаведным відам міжнацыянальных абменаў у галіне, ахопліваемой дадзенай Хартыяй, для рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, ужываемым у ідэнтычнай або падобнай форме ў двух або больш дзяржавах.

2. Бакі абавязваюцца ліквідаваць, калі яны яшчэ гэтага не зрабілі, любыя неапраўданыя адрозненні, выключэнні, абмежаванні або ільготы, якія тычацца выкарыстання рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці і якія маюць на мэце стрымаць альбо паставіць пад пагрозу яе

захаванне або развіццё. Прыняцце спецыяльных мер у інтарэсах рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, накіраваныя на садзейнічанне роўнасці паміж карыстальнікамі гэтымі мовамі і астатняй часткай насельніцтва, або якія належным чынам ўлічваюць іх канкрэтныя ўмовы, не разглядаюцца як акт дыскрымінацыі ў дачыненні да карыстальнікаў больш шырока ўжываемымі мовамі.

3. Бакі абавязуюцца садзейнічаць, шляхам прыняцця належных мер, ўзаемаразуменню паміж моўнымі групамі краіны, у прыватнасці праз уключэнне павагі, разумення і талерантнасці ў адносінах да рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у лік задач адукацыі і навучання ў сваіх краінах і заахвочванне сродкаў масавай інфармацыі каб дасягаць гэтых жа мэтаў.

4. Пры вызначэнні сваёй палітыкі ў дачыненні рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, Бакі прымаюць да ўвагі патрэбы і пажаданні, выказаныя групамі, якія карыстаюцца такімі мовамі. Яны спрыяюць утварэнню органаў, пры неабходнасці, у мэтах аказання садзейнічання ўладам па ўсіх пытаннях, якія адносяцца да рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў.

5. Бакі абавязваюцца прымяняць, *mutatis mutandis* (з адпаведнымі зменамі), прынцыпы, пералічаныя ў пунктах 1-4 вышэй, да не-тэрытарыяльных моваў. Аднак, у дачыненні да гэтых моваў, характар і маштаб мер, якія прымаюцца для ажыццяўлення дадзенай Харты, павінны вызначацца на гнуткай аснове, з улікам патрабаванняў і пажаданняў, а таксама павагі да традыцый і асаблівасцяў тых груп, якія карыстаюцца мовамі.

Частка III – Меры па садзейнічання выкарыстання рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у грамадскім жыцці ў адпаведнасці з абавязальніцтвамі, прынятымі ў адпаведнасці з пунктам 2 артыкула 2

Артыкул 8 – Адукацыя

1. Што тычыцца адукацыі, Бакі абавязуюцца ў рамках тэрыторыі, дзе такія мовы ўжываюцца, у адпаведнасці з сітуацыяй з кожнай з гэтых моваў і без шкоды для выкладання афіцыйнай мовы (моваў) дзяржавы:

а) i) забяспечваць дашкольную адукацыю на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) забяспечваць значную частку дашкольнай адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

iii) ужываць адну з мер, прадугледжаных у i) і ii) вышэй, па меншай меры, да тых вучняў, чые сем'і просяць аб гэтым і колькасць якіх лічыцца дастатковым для гэтага; або

iv) калі дзяржаўныя органы не валодаюць прамой кампетэнцыяй у сферы дашкольнай адукацыі, садзейнічаць і/ці заахвочваюць прымяненне мер, пералічаных у i)-iii)I вышэй;

б) i) забяспечваць даступнасць пачатковай адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) забяспечваць значную частку пачатковай адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

iii) забяспечваць у рамках пачатковай адукацыі выкладанне адпаведных рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у якасці неад'емнай часткі вучэбнай праграмы; або

iv) ужываць адну з мер, прадугледжаных у i)-iii) вышэй, па меншай меры, да тых вучняў, чые сем'і просяць аб гэтым і колькасць якіх лічыцца дастатковым для гэтага;

в) i) забяспечваць даступнасць сярэдняй адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) забяспечваць значную частку сярэдняй адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

iii) забяспечваць у рамках сярэдняй адукацыі выкладанне адпаведных рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у якасці неад'емнай часткі вучэбнай праграмы; або

iv) ужываць адну з мер, прадугледжаных у i)-iii) вышэй па крайняй меры да тых вучняў, якія, або, у адпаведных выпадках, сем'і якіх выказалі такое жаданне ў колькасці, якая лічыцца дастатковым для гэтага;

г) i) забяспечваць даступнасць прафесійна-тэхнічнай адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) забяспечваць значную частку прафесійна-тэхнічнай адукацыі на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

iii) забяспечваць у рамках прафесійна-тэхнічнай адукацыі выкладанне адпаведных рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у якасці неад'емнай часткі вучэбнай праграмы; або

iv) ужываць адну з мер, прадугледжаных у i)-iii) вышэй па крайняй меры да тых вучняў, якія, або, у адпаведных выпадках, сем'і якіх выказалі такое жаданне ў колькасці, якая лічыцца дастатковым для гэтага;

д) i) забяспечваць даступнасць універсітэцкай і іншага вышэйшай адукацыі на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) ствараць умовы для вывучэння гэтых моваў у якасці дысцыплін універсітэцкай і вышэйшай адукацыі; або

iii) калі, у сілу ролі дзяржавы ў дачыненні да вышэйшых навучальных устаноў, падпункты i) і ii) не могуць быць ужыты, заахвочваць і/ці дазваляць прадастаўленне універсітэцкай або іншых форм вышэйшай адукацыі на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў або ствараць умовы для вывучэння гэтых моваў у якасці дысцыплін універсітэцкай або вышэйшай адукацыі;

е) i) арганізаваць курсы для дарослых і сістэму павышэння кваліфікацыі з выкладаннем у асноўным або цалкам на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) прапаноўваць такія мовы ў якасці дысцыплін адукацыі для дарослых і бесперапыннай адукацыі; або

iii) калі дзяржаўныя органы не валодаюць прамой кампетэнцыяй у сферы адукацыі для дарослых, садзейнічаць і/ці заахвочваць ініцыятывы па вывучэнню такіх моваў у якасці

дысцыплін адукацыі для дарослых і бесперапыннай адукацыі;

ё) прыняць меры па забеспячэнню выкладання гісторыі і культуры, якія знайшлі свае адлюстраванне ў рэгіянальнай мове ці мове меншасці;

ж) забяспечваць падрыхтоўку і перападрыхтоўку выкладчыкаў, якія адказвалі б за задачы прымянення падпунктаў а)-ё), прынятых Бокам;

з) заснаваць кантрольны орган або органы, адказныя за назіранне за прымаемымі мерамі і дасягнутымі вынікамі ў арганізацыі або развіцці выкладання на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў і адказныя за падрыхтоўку перыядычных дакладаў на аснове высноваў, якія павінны быць апублікаваныя.

2. Што тычыцца адукацыі, і ў адносінах тэрыторый іншых, чым тыя, у якіх рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў традыцыйна ўжываюцца, Бакі абавязваюцца, калі колькасць карыстальнікаў рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці апраўдвае гэта, дазваляць, заахвочваць або забяспечваць выкладанне на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў і саміх гэтых моваў на ўсіх адпаведных этапах адукацыі.

Артыкул 9 – Судовыя ўлады

1. Бакі абавязваюцца, у дачыненні да тых судовых акругаў, у якіх колькасць жыхароў, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў апраўдвае адзначаныя ніжэй меры, у адпаведнасці з палажэннем кожнай з гэтых моваў і пры ўмове, што выкарыстанне палажэнняў, прадстаўленых у гэтым пункце, не разглядаецца суддзёй як перашкода для належнага адпраўлення правосуддзя:

а) у крымінальным судаводстве:

i) прадугледзець, каб у судах па просьбе аднаго з бакоў слуханне справы вялося на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; і/ці

ii) гарантаваць абвшавачваемаму права на карыстанне яго/яе рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці, і/ці

iii) забяспечваць каб запыты і паказанні сведак, пісьмовыя ці вусныя, не разглядаліся як непрымальныя толькі таму, што яны сфармуляваныя на рэгіянальнай мове ці мове меншасці, і/ці

iv) вырабляць, па просьбе, дакументы, звязаныя з судовым разглядам, на адпаведнай рэгіянальнай мове ці мове меншасці,

Пры неабходнасці з дапамогай перакладчыкаў без дадатковых выдаткаў для зацікаўленых асоб;

б) у грамадзянскім судаводстве:

i) прадугледзець каб суд, па просьбе аднаго з бакоў, веў слуханне справы на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; і/ці

ii) дазволіць, калі ўдзельнік працэсу павінен асабіста паўстаць перад судом, каб ён ці яна маглі карыстацца яго ці яе рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці без дадатковых выдаткаў; і/ці

iii) дазваляць прадстаўленне дакументаў і паказанняў сведак на рэгіянальнай мове ці мове меншасці,

Пры неабходнасці з дапамогай перакладчыкаў;

в) у вытворчасці па справах аб адміністрацыйных правапарушэннях:

i) прадугледзець каб суд, па просьбе аднаго з бакоў, веў слуханне справы на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; і/ці

ii) дазволіць, калі ўдзельнік працэсу павінен асабіста паўстаць перад судом, каб ён ці яна маглі карыстацца яго ці яе рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці без дадатковых выдаткаў; і/ці

iii) дазваляць прадстаўленне дакументаў і паказанняў сведак на рэгіянальнай мове ці мове меншасці,

Пры неабходнасці з дапамогай перакладчыкаў;

г) прыняць меры для забеспячэння таго, каб прымяненне падпунктаў і) і iii) пунктаў б) і в) вышэй і магчымы зварот да паслуг перакладчыка не стваралі б дадатковых выдаткаў для зацікаўленых асоб.

2. Бакі абавязваюцца:

а) не адмаўляць у прызнанні юрыдычных дакументаў, складзеных у дзяржаве толькі таму, што яны падрыхтаваныя на рэгіянальнай мове ці мове меншасці; або

б) не адмаўляць у прызнанні падрыхтаваных паміж бакамі юрыдычных дакументаў, складзеных у краіне толькі таму, што яны падрыхтаваныя на рэгіянальнай мове ці мове меншасці; і забяспечваць каб на іх можна было спасылацца ў дачыненні да зацікаўленых трэціх бакоў, якія не з'яўляюцца карыстальнікамі гэтымі мовамі, пры ўмове, што змест дакумента даводзіцца да іх асобай (асобамі), якая (якія) на іх спасылаюцца, або

в) не адмаўляць у прызнанні падрыхтаваных паміж бакамі юрыдычных дакументаў, складзеных у краіне толькі таму, што яны падрыхтаваныя на рэгіянальнай мове ці мове меншасці.

3. Бакі абавязваюцца падаваць на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў найбольш важных тэксты заканадаўчых актаў, якія тычацца, у прыватнасці, карыстальнікаў гэтымі мовамі, калі гэта не прадугледжана па-іншаму.

Артыкул 10 – Адміністрацыйныя органы і дзяржаўныя службы

1. У межах адміністрацыйных акругоў дзяржавы, у якіх колькасць жыхароў, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, апраўдвае адзначаныя ніжэй меры, і ў адпаведнасці з становішчам кожнай мовы, Бакі абавязваюцца, наколькі гэта ўяўляецца магчымым:

а) i) забяспечваць каб адміністрацыйныя ўлады карысталіся рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў; або

ii) забяспечваць каб тыя іх прадстаўнікі, якія ажыццяўляюць кантакты з грамадскасцю, карысталіся рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў у сваіх адносінах з асобамі, якія звяртаюцца да іх на гэтых мовах; або

iii) забяспечваць каб асобы, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, маглі падаць вусныя або пісьмовыя заявы і атрымліваць адказ на гэтых мовах; або

iv) забяспечваць каб асобы, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, маглі падаць вусныя або пісьмовыя заявы на гэтых мовах; або

v) забяспечваць каб асобы, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, маглі на законных падставах прадстаўляць дакументы на гэтых мовах;

б) зрабіць даступнымі шырока ўжываемыя адміністрацыйныя дакументы і бланкі для насельніцтва на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў або ў двухмоўным варыянце;

в) дазваляць адміністрацыйным уладам складаць дакументы на рэгіянальнай мове ці мове меншасці.

2. У дачыненні да мясцовых і рэгіянальных уладаў, на тэрыторыі якіх колькасць жыхароў, якія карыстаюцца рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, такая, што апраўдвае адзначаныя ніжэй меры, Бакі абавязваюцца дазваляць і/ці заахвочваць наступнае:

а) выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у рамках рэгіянальнай ці мясцовай улады;

б) магчымасць для карыстальнікаў рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, прадстаўляць вусныя або пісьмовыя заявы на гэтых мовах;

в) апублікаванне рэгіянальнымі ўладамі сваіх афіцыйных дакументаў таксама на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

г) апублікаванне мясцовымі ўладамі сваіх афіцыйных дакументаў таксама на адпаведных рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

д) выкарыстанне рэгіянальнымі ўладамі рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у ходзе дэбатаў на сваіх сесіях, не выключаючы, аднак, выкарыстанне афіцыйнай мовы (афіцыйных моваў) гэтай дзяржавы;

е) выкарыстанне мясцовымі ўладамі рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у ходзе дэбатаў на сваіх сесіях, не выключаючы, аднак, выкарыстанне афіцыйнай мовы (афіцыйных моваў) гэтай дзяржавы;

ё) выкарыстанне або прыняццё, у выпадку неабходнасці сумесна са сваім найменнем на дзяржаўнай мове (дзяржаўных мовах), традыцыйных і правільных форм назваў месцаў на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў.

3. У адносінах да дзяржаўных функцый, якія ажыццяўляюцца адміністрацыйнымі ўладамі або іншымі асобамі, якія дзейнічаюць ад іх імя, Бакі абавязваюцца, у рамках тэрыторыі, дзе ўжываюцца рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў, у адпаведнасці з становішчам кожнай мовы і наколькі гэта разумна магчыма:

а) забяспечваць каб рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў ўжываліся ў прадастаўленні паслуг; або

б) дазваляць карыстальнікам рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, падаваць заявы і атрымліваць адказы на гэтых мовах; або

в) дазваляць карыстальнікам рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, падаваць заявы на гэтых мовах.

4. З мэтай рэалізацыі тых палажэнняў пунктаў 1, 2 і 3, прынятых імі, Бакі абавязваюцца прыняць адну або больш з наступных мераў:

а) пісьмовы або вусны пераклад, якія могуць спатрэбіцца;

б) набор і, у выпадку неабходнасці, падрыхтоўку службовых асоб і іншых дзяржаўных служачых;

в) задавальненне, наколькі гэта магчыма, просьбы дзяржаўных служачых, якія валодаюць рэгіянальнай мовай ці мовай меншасці, быць прызначанымі на тэрыторыі, на якой гэты мова ўжываецца.

5. Бакі абавязваюцца дазваляць выкарыстанне або прыняцце фамільных імёнаў на рэгіянальнай мове ці мове меншасці па просьбе зацікаўленых асоб.

Артыкул 11 – СМІ

1. Бакі абавязваюцца, для карыстальнікаў рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў, на тэрыторыях, дзе гавораць на гэтых мовах, у адпаведнасці з палажэннем кожнай мовы, у той ступені, у якой дзяржаўныя органы, прама ці ўскосна, кампетэнтны, паўнамоцны або гуляюць ролю ў гэтай галіне, і захоўваючы прыныцып незалежнасці і аўтаномнасці сродкаў масавай інфармацыі (СМІ):

а) у той ступені, у якой радыё і тэлебачанне выконваюць ролю дзяржаўнай службы:

i) забяспечваць стварэнне па крайняй меры адной радыёстанцыі і аднаго тэлевізійнага канала, якія вяшчаюць на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) заахвочваць і/ці садзейнічаць стварэнню па крайняй меры адной радыёстанцыі і аднаго тэлевізійнага канала, якія вяшчаюць на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

iii) прымаць адпаведныя меры да таго, каб структуры тэлерадыёвяшчання прадугледжвалі наяўнасць праграм на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

б) i) заахвочваць і/ці садзейнічаць стварэнню па крайняй меры адной радыёстанцыі, вяшчаючай на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) заахвочваць і/ці садзейнічаць вяшчанню радыёпраграм на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцей на рэгулярнай аснове;

в) i) заахвочваць і/ці садзейнічаць стварэнню па крайняй меры аднаго тэлевізійнага канала, вяшчаючага на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) заахвочваць і/ці садзейнічаць вяшчанню тэлевізійных праграм на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцей на рэгулярнай аснове;

г) заахвочваць і/ці садзейнічаць вытворчасці і распаўсюджванню аўдыё і аўдыёвізуальных твораў на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

д) i) заахвочваць і/ці садзейнічаць стварэнню і/ці падтрымцы па крайняй меры адной газеты на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў; або

ii) заахвочваць і/ці садзейнічаць публікацыі газетных артыкулаў на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцей на рэгулярнай аснове;

е) i) пакрываць дадатковыя выдаткі на тых СМІ, якія выкарыстоўваюць рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў, калі законам прадугледжваецца фінансавая падтрымка ў цэлым сродкаў масавай інфармацыі, або

ii) ўжываць існуючыя меры фінансавай падтрымкі вытворчасці аўдыёвізуальнай прадукцыі на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

ё) аказваць дапамогу ў падрыхтоўцы журналістаў і іншага персаналу сродкаў масавай інфармацыі, якія выкарыстоўваюць рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў.

2. Бакі абавязваюцца гарантаваць свабоду прамога прыёму радыё і тэлевізійных перадач з суседніх краін на мове, ужываемым у форме ідэнтычнай або блізкай да рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці, і не перашкаджаць рэтрансляцыі радыё і тэлевізійных перадач з суседніх краін на такіх мовах. Акрамя таго, яны абавязваюцца забяспечваць каб ніякія абмежаванні не накладваліся на свабоду выказвання меркаванняў і свабоднага распаўсюду інфармацыі ў друкаванай прэсе на мове, ужываемай у форме ідэнтычнай або блізкай да рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці. Ажыццяўленне вышэйзгаданых свабод накладвае абавязкі і адказнасць, якія могуць быць звязаныя з пэўнымі фармальнасцямі, умовамі, абмежаваннямі або санкцыямі, якія прадугледжаны законам і неабходныя ў дэмакратычным грамадстве ў інтарэсах нацыянальнай бяспекі, тэрытарыяльнай цэласнасці або грамадскага спакою, у мэтах прадухілення беспарадкаў або злачынстваў, аховы здароўя і маралі, абароны рэпутацыі альбо правоў іншых асоб, прадухілення выдавання інфармацыі, атрыманай канфідэнцыйна, або забеспячэння аўтарытэту і бесстароннасці судовай сістэмы.

3. Бакі абавязваюцца забяспечваць каб інтарэсы карыстальнікаў рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасцяў былі прадстаўлены ці прымаліся да ўвагі ў тых органах, якія могуць быць заснаваныя ў адпаведнасці з законам і з мэтай гарантаваць свабоду і плюралізм СМІ.

Артыкул 12 – Культурныя мерапрыемствы і аб'екты

1. У дачыненні да культурных мерапрыемстваў і аб'ектаў – у асаблівасці бібліятэк, відэатэк, культурных цэнтраў, музеяў, архіваў, вышэйшых навучальных устаноў, тэатраў і кінатэатраў, а таксама літаратурных твораў і кінапрадукцыі, народнай творчасці, фестываляў і культурных промыслаў, уключаючы, *inter alia* (у прыватнасці), выкарыстанне новых

тэхналогій, – Бакі абавязуюцца ў рамках тэрыторыі, дзе ўжываюцца такія мовы, і ў той ступені, у якой дзяржаўныя органы кампетэнтныя, паўнамоцныя і гуляюць сваю ролю ў гэтай галіне:

а) заахвочваць віды выказвання і творчасці, характэрныя для рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў і садзейнічаць развіццю розных сродкаў доступу да твораў на гэтых мовах;

б) садзейнічаць развіццю розных сродкаў доступу носьбітаў іншых моваў да твораў на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў шляхам аказання дапамогі і развіцця перакладу, дублявання, сінхроннага перакладу і субтытраў;

в) садзейнічаць пашырэнню доступу на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў да твораў на іншых мовах пры дапамозе распрацоўкі і выкарыстання перакладу, дублявання, сінхроннага перакладу і субтытраў;

г) забеспечваць каб органы, адказныя за арганізацыю або падтрымку культурных мерапрыемстваў рознага роду, у адпаведнай ступені ўлічвалі веданне і практычнае выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў і іх культур у тых мерапрыемствах, якія яны ініцыююць або падтрымліваюць;

д) прымаць меры па забеспячэнню ведамстваў, адказных за арганізацыю або падтрымку культурных мерапрыемстваў, каб у іх распараджэнні былі супрацоўнікаў, якія ў поўнай меры валодаюць рэгіянальнымі мовамі ці мовамі меншасці, а таксама мовамі (мовамі) астатняй часткі насельніцтва;

е) заахвочваць прамы ўдзел прадстаўнікоў насельніцтва, якое карыстаецца дадзенай рэгіянальнай мовамі ці мовамі меншасці, у правядзенні, забеспячэнні і планаванні культурных мерапрыемстваў;

ё) заахвочваць і/ці садзейнічаць стварэнню органа або органаў, адказных за збор і захоўванне копій, прадстаўленне або публікацыі твораў на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

ж) у выпадку неабходнасці, ствараць умовы і/ці аказваць садзейнічанне і фінансаваць ажыццяўленне перакладу і тэрміналагічных даследаванняў, у прыватнасці, з мэтай падтрымкі і развіцця адпаведнай адміністрацыйнай, камерцыйнай, эканамічнай, сацыяльнай, тэхнічнай і прававой тэрміналогіі кожнай рэгіянальнай мовы ці мовы меншасці.

2. У адносінах да тэрыторый іншых, чым тыя, у якіх рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў традыцыйна ўжываюцца, Бакі абавязваюцца, калі колькасць карыстальнікаў рэгіянальнай мовай ці мовамі меншасці апраўдвае гэта, дазваляць, заахвочваць і/ці спрыяць правядзенню культурных мерапрыемстваў і аб'ектаў у адпаведнасці з папярэднім пунктам.

3. Бакі абавязваюцца ўнесці адпаведныя палажэнні ў сваю культурную палітыку за мяжой, якія б улічвалі рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў і культуры, якія яны ўвасабляюць.

Артыкул 13 – Эканамічная і грамадскае жыццё

1. Адносна эканамічнай і сацыяльнай дзейнасці, Бакі абавязваюцца у маштабе ўсёй краіны:

а) выключыць з свайго заканадаўства любыя палажэнні, якія забараняюць або абмяжоўваюць без паважлівых прычын выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у дакументах, якія адносяцца да эканамічнай або грамадскай жыцця, у прыватнасці,

працоўных дамов, і ў такіх тэхнічных дакументах, як інструкцыі па выкарыстанні прадукцыі і аб'ектаў;

б) забараніць ўключэнне ва ўнутраныя правілы кампаній і канфідэнцыйныя дакументы любых палажэнняў, якія выключаюць або абмяжоўваюць выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў, па меншай меры, паміж карыстальнікамі адной мовай;

в) процідзейнічаць практыцы, якая мае мэтай стварэнне перашкод для выкарыстання рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў у сувязі з эканамічнай або сацыяльнай дзейнасцю;

г) садзейнічаць і/ці заахвочваць выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў пры дапамозе іншых мераў, акрамя названых у папярэдніх падпунктах.

2. Што тычыцца эканамічнай і сацыяльнай дзейнасці, Бакі абавязваюцца, у той меры, у якой дзяржаўныя органы кампетэнтныя, у межах тэрыторыі, на якой ўжываюцца рэгіянальныя мовы ці мовы меншасцяў, і, наколькі гэта ўяўляецца магчымым:

а) ўключаць у свае фінансавыя і банкаўскія інструкцыі палажэнні, якія дазваляюць, з дапамогай метадаў, сумяшчальных з камерцыйнай практыкай, выкарыстанне рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў пры складанні плацежных даручэнняў (чэкаў, тратт і інш.) ці іншых фінансавых дакументаў, або, калі неабходна, забяспечваць прымяненне такіх палажэнняў;

б) у эканамічным і сацыяльным сектарах пад іх непасрэдным кантролем (дзяржаўны сектар), арганізаваць мерапрыемствы па садзейнічанні выкарыстанню рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў;

в) забяспечваць каб установы сацыяльнага забеспячэння, такія як бальніцы, дамы састарэлых і інтэрнаты, мелі магчымасць ажыццяўляць медычны прыём і лячэнне з дапамогай рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў тых хворых, якія маюць патрэбу ў дапамозе па прычыне дрэннага стану здароўя, узросту альбо па па іншых прычынах;

г) забеспячваць каб інструкцыі па тэхніцы бяспекі складаліся роўным чынам і на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў;

д) забяспечваць каб інфармацыя, якая прадстаўляецца кампетэнтнымі дзяржаўнымі органамі, якія тычацца правоў спажыўцоў, была даступная на рэгіянальных мовах ці мовах меншасцяў.

Артыкул 14 – Трансгранічныя абмены

Бакі абавязваюцца:

а) ужываць існуючыя двухбаковыя і шматбаковыя пагадненні, якія звязваюць іх з дзяржавамі, дзе тая ж мова ўжываецца ў ідэнтычнай або падобнай форме, або, у выпадку неабходнасці, дамагацца заключэння такіх пагадненняў такім чынам, каб садзейнічаць пашырэнню кантактаў паміж карыстальнікамі адной мовай у зацікаўленых дзяржавах у галіне культуры, адукацыі, інфармацыі, прафесійнага і пастаяннага навучання;

б) у інтарэсах рэгіянальных моваў ці моваў меншасцяў садзейнічаць і/ці развіваць супрацоўніцтва праз межы, у прыватнасці, паміж рэгіянальнымі і мясцовымі ўладамі, на тэрыторыі якіх тоя ж мова ўжываецца ў ідэнтычнай або падобнай форме.

Частка IV – Выкарыстанне Хартыі

Артыкул 15 – Перыядычныя справаздачы

1. Бакі прадстаўляюць Генеральнаму сакратару Савета Еўропы, у той форме, якая вызначана Саветам Міністраў, справаздачу аб сваёй палітыцы, якая праводзіцца ў адпаведнасці з Часткай ii) дадзенай Хартыі, і аб мерах, прынятых да выканання тых палажэнняў Часткі Ш, якія імі прыняты. Першая справаздача павінна быць прадстаўлена на працягу года пасля ўступлення ў сілу Хартыі ў дачыненні дадзенага Боку, далейшыя справаздачы – кожныя тры гады пасля прадстаўлення першай справаздачы.

2. Бакі забяспечваюць галоснасць сваіх справаздач.

Артыкул 16 – Вывучэнне справаздач

1. Справаздачы, прадстаўленыя Генеральнаму сакратару Савета Еўропы згодна з артыкулам 15, разглядаюцца камітэтам экспертаў, заснаваным у адпаведнасці з артыкулам 17.

2. Органы ці асацыяцыі, ўтвораныя ва ўстаноўленым законам парадку Бокам могуць звярнуць увагу камітэта экспертаў да пытанняў, што тычацца абавязацельстваў, узятых на сябе гэтым Бокам у адпаведнасці з Часткай iii) дадзенай Хартыі. Пасля кансультацый з зацікаўленым Бокам, камітэт экспертаў можа прыняць да ведама гэтую інфармацыю пры падрыхтоўцы справаздачы адпаведна з пунктам 3 ніжэй. Такія органы і асацыяцыі могуць прадставіць таксама заявы адносна палітыкі, якая праводзіцца Бокам у адпаведнасці з Часткай II.

3. На аснове справаздач, указаных у пункце 1, і інфармацыі, указанай у пункце 2, камітэт экспертаў складае справаздачу для Камітэта міністраў. Такая справаздача суправаджаецца каментарамі, якія Бакам было прапанавана зрабіць, і можа быць апублікаваная Камітэтам міністраў.

4. Справаздача, указаная ў пункце 3, павінна змяшчаць, у прыватнасці, прапановы камітэта экспертаў Камітэту міністраў для падрыхтоўкі такіх рэкамендацый апошняга аднаму або некалькім Бакам, як можа спатрэбіцца.

5. Генеральны сакратар Савета Еўропы рыхтуе кожны другі год падрабязную справаздачу Парламенцкай Асамблеі па пытаннях прымянення дадзенай Хартыі.

Артыкул 17 – Камітэт экспертаў

1. Камітэт экспертаў складаецца з аднаго сябра ад кожнага Боку, прызначаных Камітэтам міністраў з ліку асоб, якія валодаюць высокімі маральнымі якасцямі і прызнанай кампетэнтнасцю ў пытаннях, якія адносяцца да Хартыі, кандыдатуры якіх вылучаюцца зацікаўленымі Бакамі.

2. Сябры камітэта прызначаюцца на перыяд у шэсць гадоў і могуць быць пераабраны. Сябра, які не ў стане завяршыць тэрмін паўнамоцтваў, павінны быць заменены ў адпаведнасці з працэдурай, прадугледжанай у пункце 1, а замяшчаючы яго сябра камітэта павінен завяршыць тэрмін паўнамоцтваў свайго папярэдніка на пасадзе.

3. Камітэт экспертаў прымае правілы працэдуры. Яго сакратарскія паслугі прадастаўляюцца

Генеральным сакратаром Савета Еўропы.

Частка V – Заключныя палажэнні

Артыкул 18

Дадзеная Хартыя адкрыта для падпісання дзяржавамі-членамі Савета Еўропы. Яна падлягае ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні. Дакументы аб ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні здаюцца на захоўванне Генеральнаму сакратару Савета Еўропы.

Артыкул 19

1. Дадзеная Хартыя ўступае ў сілу ў першы дзень месяца, наступнага за заканчэннем трохмесячнага тэрміну пасля даты, на якую пяць дзяржаў-членаў Савета Еўропы выказалі сваю згоду быць звязанымі Хартыяй ў адпаведнасці з палажэннямі артыкула 18.

2. У дачыненні любой дзяржавы-члена, якая апасля выказвае сваю згоду быць звязанай ёю, Хартыя уступае ў сілу ў першы дзень месяца, наступнага за заканчэннем трохмесячнага тэрміну пасля даты здачы на захоўванне дакумента аб ратыфікацыі, прыняцці або зацвярджэнні.

Артыкул 20

1. Пасля ўступлення ў сілу дадзенай Хартыі, Камітэт міністраў Савета Еўропы можа запрасіць любую дзяржаву, якая не з'яўляецца членам Савета Еўропы, далучыцца да дадзенай Хартыі.

2. У дачыненні любой далучыўшыся дзяржавы Хартыя уступае ў сілу ў першы дзень месяца, наступнага за заканчэннем трохмесячнага тэрміну пасля даты здачы на захоўванне дакумента аб далучэнні Генеральнаму сакратару Савета Еўропы.

Артыкул 21

1. Любая дзяржава можа ў момант падпісання або здачы на захоўванне дакументаў аб ратыфікацыі, прыняцці, зацвярджэнні або далучэнні зрабіць адну або больш агаворак да пунктаў 2 да 5 артыкула 7 дадзенай Хартыі. Ніякія іншыя агаворкі не дапускаюцца.

2. Любая Дагаворная дзяржава, якая зрабіла агаворку ў адпаведнасці з папярэднім пунктам, можа цалкам або часткова выйсці з яе шляхам паведамлення на імя Генеральнага сакратара Савета Еўропы. Выхад ўступае ў сілу з даты атрымання такога паведамлення Генеральным сакратаром.

Артыкул 22

1. Любы Бок можа ў любы час дэнансаваць дадзеную Хартыю шляхам накіравання адпаведнага паведамлення на імя Генеральнага сакратара Савета Еўропы.

2. Такая дэнансацыя ўступае ў сілу ў першы дзень месяца, наступнага за заканчэннем шасці месяцаў пасля даты атрымання такога паведамлення Генеральным сакратаром.

Артыкул 23

Генеральны сакратар Савета Еўропы паведамляе Дзяржавы-члены Савета і любую дзяржаву, якая далучылася да дадзенай Хартыі, аб:

а) любым падпісанні;

б) здачы на захоўванне любога дакумента аб ратыфікацыі, прыняцці, зацвярджэнні або далучэнні;

в) любой даце ўступлення ў сілу дадзенай Хартыі ў адпаведнасці з артыкуламі 19 і 20;

г) любым паведамленні, атрыманым у мэтах выканання палажэнняў пункта 2 артыкула 3;

д) любым іншым акце, апавяшчэнні або паведамленні, што датычыць да дадзенай Хартыі.

У сведчанне чаго ніжэйпадпісаныя, будучы належным чынам на тое ўпаўнаважанымі, падпісалі дадзеную Хартыю.

Здзейснена ў Страсбургу 5 лістапада 1992 году на ангельскай і французскай мовах, пры гэтым абодва тэксты маюць аднолькавую сілу, ў адзіным асобніку, які перадаецца на захоўванне ў архівы Савета Еўропы. Генеральны сакратар Савета Еўропы накіроўвае засведчаныя копіі кожнай дзяржаве-члену Савета Еўропы і любой дзяржаве, якой прапанавана далучыцца да дадзенай Хартыі.